

Огнен Чемерски

ТРИСТА ВЕТРИЛА!
ИЛИ ЗА ПРЕВЕДУВАЊЕТО И ЗА ПРЕБРОДУВАЊЕТО

Преведување поморјанска терминологија
во романот „Моби Дик“

Културна установа Блесок

ЕДИЦИЈА ИНДРА

2015

Copyright © Огнен Чемерски и „Блесок“, 2015

Сите права се задржани

Ниеден дел од оваа публикација не смее да биде репродуциран на кој било начин без претходна писмена согласност на издавачот.

Објавувањето на оваа книга е помогнато од
Министерството за култура на Република Македонија

МИНИСТЕРСТВО ЗА КУЛТУРА НА РМ

CIP - Каталогизација во публикација

Национална и универзитетска библиотека "Св. Климент Охридски", Скопје

821.111(73)-31.09Мелвил, Х.:811.163.3'373.2'255.4

ЧЕМЕРСКИ, Огнен

Триста ветрила! или за преведувањето и за пребродувањето :
преведување поморјанска терминологија во романот "Моби Дик" / Огнен Чемерски. -
Скопје : Блесок, 2015. - 215 стр. : илустр. ; 21 см. - (Едиција Индра)

Фусноти кон текстот. - Белешка за авторот: стр. 213. - Библиографија:

стр. 205-211. - Содржи и прилог: Мал англиско-македонски поморјански поимник

ISBN 978-9989-59-636-0

а) Мелвил, Херман (1819-1891) - "Моби Дик" - Поморјанска терминологија - Преводи
на македонски јазик COBISS.MK-ID 99702538

Огнен Чемерски

**ТРИСТА ВЕТРИЛА!
ИЛИ ЗА ПРЕВЕДУВАЊЕТО И ЗА
ПРЕБРОДУВАЊЕТО**

Преведување поморјанска
терминологија во романот „Моби Дик“

Културна установа БЛЕСОК
Скопје, 2015

Содржина

ВОВЕД	7
1. ЗА ИМЕНУВАЊЕТО И ДЕКОНСТРУКЦИСКАТА ТЕОРИЈА НА ПРЕВЕДУВАЊЕТО	13
1.1 Деконструкција: за сводовите и просирките	13
1.2 Мелвил и деконструкцијата	32
2. МЕЛВИЛ И АНГЛИСКИОТ ЈАЗИК	41
3. ВОДАТА, БРОДОТ, МОРНАРОТ И АНГЛИСКИОТ ЈАЗИК	49
3.1. Совладувањето на водата	49
3.2. Животот на брод	52
3.3. Китоловникот	56
3.4. Англискиот јазик од суво на вода	57
4. ПЛОВИДБА СО МАКЕДОНСКИОТ И СО СОСЕДНИТЕ ЈАЗИЦИ	63
5. СПОРЕДБЕНА АНАЛИЗА НА МЕЛВИЛОВИОТ „МОБИ ДИК“ И ПРЕВОДОТ ОД 1982 ГОДИНА	87
5.1. Теренското истражување	87
5.2. Контекстот на преводот од 1982 година	92
5.3 Основната преведувачка опрема при овој труд	94
5.4 Споредбена анализа	95
5.4.1 Општи согледувања за преводот од 1982 година	95
5.4.2 Пловилата и пловоспособноста на преводот од 1982 година	107
5.4.3 Ориентација и деловите на бродот	116
5.4.3.1 Што му е напред, а што назад?	117
5.4.3.2 „Без снаст - пропаст“: За опремата: јарболите, едрата, јажаријата	132
5.4.3.3 Јарболите	134
5.4.3.4 „Триста ветрила!“ или за изгубеноста во едрата	143
5.4.3.5 Тегни-буткај! или: кој на јаже, кој на витло	151
5.5 За екипажот, или кога од златник сосила се прави золота	160
5.6 Слегување од бродот: да ги помериме јазиците	164
6. ЗАКЛУЧОК	175
ПРИЛОГ	183
Мал англиско-македонски поморјански поимник	183
КОРИСТЕНА ЛИТЕРАТУРА	205
1. Латинична	205
2. Кирилична	208

СКРАТЕНИЦИ

<i>ТРМЈ</i>	Толковен речник на македонскиот јазик
<i>РМНП</i>	Речник на македонската народна поезија
<i>РМЈ</i>	Речник на македонскиот јазик
<i>РСЗМЈ</i>	Речник на странски зборови во македонскиот јазик
<i>СЛСЗИ</i>	Современ лексикон на странски зборови и изрази
<i>ЭРРЯ</i>	Этимогический словарь русского языка
<i>DEI</i>	Dizionario Enciclopedico Italiano
<i>DELI</i>	Dizionario Etimologico della Lingua Italiana
<i>OED</i>	Oxford English Dictionary
<i>WD</i>	Webster's Third New International Dictionary of the English Language (Unabridged)
<i>VENTUS</i>	The Visual Encyclopedia of Nautical Terms Under Sail
<i>ERHS</i>	Etimoloski rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika
<i>ESPR</i>	Englesko-srpski pomorski rječnik
<i>ESPSR</i>	Englesko-srpski pomorski slikovni rječnik
<i>HERPN</i>	Hrvatsko engleski rječnik pomorskog nazivlja
<i>URVP</i>	Uparedni rečnik vojnih pojmova: srpskohrvatski, makedonski, slovenački, albanski, mađarski
<i>М.С.Н.</i>	„Моби Дик“ во превод на Милан С. Недик
<i>З. Г и Ј. Т.</i>	„Моби Дик“ во превод на Златко Горјан и Јосип Табак
<i>С. С.</i>	„Моби Дик“ во превод на Свето Серафимов
<i>Х. М.</i>	„Моби Дик“ во оригиналот на Херман Мелвил

ВОВЕД

„Преведување поморјанска терминологија во романот ‘Моби Дик’“ е тема што претставува истражувачки, преведувачки и книжевен предизвик. Херман Мелвил, кој и самиот морнарувал со години, го напрегнал текстот со поморјански јазик на кој решил да го пишува своето книжевно дело. Тој јазик и во 1851 година претставувал загатка за секој што не бил морнар. Тогашните едреници денес се минато, а живите говорители на тој морјански жаргон сè малобројни. Но, текстот живее токму низ тој криптичен јазик. Преведувачот што ќе нурне во големава книга во која плива китот, кој може и да го голтне, се соочува со невидени искушенија на многу рамништа, особено ако преведува на јазик што нема поморјанска традиција.

Токму такви биле искушенијата на преведувачот Свето Серафимов во 1982 година, кога го преведувал „Моби Дик“ на македонски јазик. Се зафатил со превод на едно од најзначајните дела во американската и во светската книжевност што силно влијаело врз голем број подоцнежни писатели. „Моби Дик“ е дело чија структура со силен исчекор избива надвор од стегите на тогашните книжевни и читателски очекувања. Бродот како структура во делото овозможува движење по многу оски. Така, техничката поморјанска терминологија во делото нема само техничка улога и не претставува само манир. Напротив, таа има силно влијание врз литерарноста на текстот. Оттука, решенијата до кои дошол преведувачот се значајни за литерарноста на преводот.

Преку споредба на споменатиот превод со изворниот текст ќе се покаже дали пристапот и решенијата на преведувачот кога се справувал со оваа терминологија овозможиле во преводот да се насрат начинот на кој дејствува таа литерарност и начинот на намисленото во англискиот текст. Анализата се стреми да утврди какви методи користел

преведувачот во својата работа, каде ги барал решенијата и колку успешно ги пронаоѓал. Но, за да може да се навлезе во таква анализа, најпрвин мора да се истражат пловидбата и самиот поморјански јазик надвор од конкретниот текст и превод. Врз основа на тие истражувања се гради основната теза за пристапот во преведувањето на поморјанската терминологија воопшто, која потоа ќе може да се примени и во анализата на постојните решенија. На тој начин, трудот се стреми да му вдахне нов дух и на македонскиот јазик. Ќе се види дека поморјанските решенија се на дофат на раката до колку се црпи од јазикот на нашата книжевност од деветнаесеттиот век, од јазикот на нашите рибари, занаетчији, еснафи и од нивните тајфи, од македонската топонимија и етимологија и од секоја друга сфера што ќе се покаже податлива. Оттука, трудот има за цел преку аргументите и решенијата за поморјанската терминологија да покаже дека со истражувачки, отворен и експериментален дух може во преводот да се оствари барем тангентен допир на јазиците.

Во првото поглавје на трудот се дава осврт на деконструкциската теорија на преведувањето, која ќе ја крепи потрагата по зборот и ќе покаже каде се наоѓаат долгот и задачата на преведувачот. По примерот на Мелвил, и самата деконструкција ја нурнуваме во морето каде што китот е домаќин. Воедно, од анализата на неговиот пристап кон именувањето, интертекстуалноста и очудувањето во делото произлегуваат и согледувања за текстот на „Моби Дик“ преку кои се покажува дека токму текстот на „Моби Дик“, и самиот еден вид превод, го поткрепува деконструкцискиот пристап и го покажува патот за натамошна анализа и изнаоѓање преводни решенија. Тоа, пак, ќе ги постави темелите врз кои ќе се испитуваат и можностите на преводот и она што преведувачот го остварил во својот превод од 1982 година.

Во вториот дел накратко се бележи Мелвиловиот придонес кон богатството на англискиот јазик. Денес Мелвил е призван и овенчан како спасител, оживотворител и

воскреснувач на голем број стари и речиси заборавени зборови, како и за голем очудувач и зборотворец.

Во третиот дел го испитуваме англискиот јазик во поморјанството на едреници и ги следиме патувањето и преселбите на зборот од копно на море, од јазик во јазик. Го разгледуваме бродот како пловило, дом, работилница, работно место и печалбарска судбина. Ќе сирнеме во морнарскиот живот во воената, во трговската и во китоловската морнарица од деветнаесеттиот век, како и во тогашните морнарски обичаи и навики на брод и на копно. Овие осврти се потпираат врз сознанија добиени од низа оновремски изворни текстови и написи за морнарскиот живот и од посовремена литература. Тоа ќе помогне да се сирне во начинот на кој мисли и работи јазикот што Мелвил го запловил во својот роман. Истовремено, ќе даде полет за посмела потрага и во македонскиот јазик.

Токму тоа се прави во четвртиот дел: таму се осврнуваме на ставовите околу отсуството на морјанска традиција и терминологија во македонскиот јазик, на проблемите и на прашањата што произлегуваат од тоа. Ќе разгледаме и одредени сознанија за развојот на поморската терминологија во неколку други словенски јазици, првенствено во хрватскиот, српскиот, но и во рускиот и во бугарскиот јазик. Нема да ги одминеме ниту останатите соседни јазици. Во трудот се доаѓа до согледба дека во македонскиот јазик постојат множество многуслојни зборови кои, всушност, се однесуваат и на пловидбата и корабарството. Ги бараме тие зборови и кај нашите писатели, преведувачи и зборожелници од 19. и од 20. век.

Петтото и најопширно поглавје ги обединува аргументите што постепено се градеа во сите претходни поглавја. Најпрвин се информира за теренското истражување во Охрид од кое произлегоа низа зборови и сознанија важни за пловидбата и за јазикот: се дава контекстот во кој се работел или можел да се работи преводот во 1982 година и низ конкретни примери се упатува на битни слабости во методот што се

огледаат во тогашниот производ. Структурата на поглавјето се потпира врз структурата на бродот и врз неговите делови кои подробно се опишуваат со објаснувања и конкретна терминологија за да се овозможи упатено и помно исчитување на преводните решенија од 1982 година. Притоа, се даваат и предлози за замена на спорните поими и извадоци. На тој начин, преку концептите и поимите за пловидбата како појава, за бродот како сцена и стилска фигура во која спаѓаат и неговите составни елементи, преку идиомот на навигацијата, хиерархијата, командувањето, сè води кон разиграноста на јазикот во оригиналното дело, како и кон игрите со зборови, кои се пресудни за литерарноста на текстот на „Моби Дик“. Анализата ги потврдува претпоставките и наодите за преводот од 1982 година и ја потврдува тезата за потребниот пристап и неопходната истражувачка поткрепа при преведувањето на поморјанската терминологија во „Моби Дик“.

Шестиот дел е во духот на една очудена проповед во романот „Моби Дик“. Врз основа на сите аргументи изнесени во трудот за поморјанството и за преводот од 1982 година, потпирајќи се и врз теориското упориште што го имаме во деконструкцијата, даваме заклучок за преведувачкиот потфат на тогашниот преведувач и за потребата да се заземе инаков пристап при преведувањето на конкретниот роман, при изградбата на пловидбената терминологија, но и во преводната книжевност воопшто. Имено, дека истражувачката поткрепа, надоврзувањето на богатството на сопствената јазична традиција во еден отворен и експериментален дух ќе овозможи јазиците да се допрат во преводот.

Трудот завршува со краток поимник, кој претставува преглед на избрани англиски поморјански поими со нови преводни еквиваленти и објаснувања. Овој поимник, се разбира, е само почеток и повик за нови истражувања и патоказ за идната работа на ова пространство кое е прешироко за да се доплови во еден живот.

І ДЕЛ

1. ЗА ИМЕНУВАЊЕТО И ДЕКОНСТРУКЦИСКАТА ТЕОРИЈА НА ПРЕВЕДУВАЊЕТО

1.1 Деконструкција: за сводовите и просирките

„Ако сте се нафатиле да подучувате други и да ги научите како на нашински јазик се вели *хуејл-риба* [*whale-fish*], а, од неукост, ја испуштате буквата Х, која, речиси, самата го сочи-нува значењето на зборот, тогаш ги учите на невестина.

Хаклет.“

(Melville 1967a: 1, прев. О. Ч.)

Со овој прв извадок од дамнешниот англиски писател и морски патник Ричард Хаклет (1552/1553-1616), за кој раскажувачот вели дека го нашол во едно основно училиште, кајшто во списи го оставил некој покоен офтикав гимназиски суплент, почнува етимолошкиот попис во прологот на „Моби Дик“. И тоа е сè што од Хаклета ни дал раскажувачот, наумен да ни стави чивија.

А за што тоа фатил да расправа Хаклет во 16. век и што има таму толку важно што раскажувачов зел да го цитира три века подоцна? За еден глас; за една буква во, внимавајте, англиското име на китот што на некои неуки уши им била нечујна, а која речиси сама го носела значењето на, како што вели, името на таа засводена и лачна велика и велможна риба или велриба (еве, и јас по тој урнек да употребам еден малку постарински манир токму на нашинскиот јазик и да прозвучам слично, но не сосема како Хаклет, зашто ми избегало неговото х).

Значи, Хаклет нашол значење во нешто што за многумина негови земјаци, Англичани (иако и ден-денес не за сите), било нечујно, но графички е претставено во зборот *whale*. Па уште вели тоа /h/ да се изговара прво, пред графички

почетното /w/.¹ Очигледно Хаклет и раскажувачот, загрижени, се повикале на изговор што полека-полека изумирал во времето на Хаклет, на нешто подзаборавено, на слоевите во нивниот јазик, останато во северните дијалекти, го извадиле од таа подзаборавеност и го живнале, небаре пројавата му била само одложена и ги чекала токму Хаклет и нашиот раскажувач да им ја предочат на неупатените. Па, така, Хаклет, а преку него и раскажувачот во „Моби Дик“, го тераат читателот да мисли на нечујното, да чита испревртено, небаре е дислексичар, му џбарнуваат во потсвета со, за повеќето, непостоен глас. Вршат насилие врз мирот и спокојството на секојдневниот и вообичаен јазик и изговор, го стресуваат и го размируваат јазикот однатре. А во тој глас, вели Хаклет, е значењето на зборот.

Да не со тоа, можеби, ни велат обајцата дека токму тој глас и таа буква го разлучуваат зборот од другите, па токму затоа што е разлачен и различен, може и да значи? Но, што се подразбира тука под значење и како тоа може да има значење во нешто што за многумина е нечујно, неизустено, подизгубено и веќе неопределено во говорот, а определено во писмо? Зошто запнале Хаклет и раскажувачот да го вратат во изговорот призвукот на староанглиското *hræ!* (*хва-ел*)? Кое е значењето што се збрало во тоа *x*? Зошто сметаат дека со превод на нов изговор, иако во рамките на истиот јазик, би се изгубило тоа значење? Дали тоа сметаат дека името на таа риба забранува превод, дека приказната што ја носи во себе ќе се подизгуби во тој превод. Од корав инает ли се противат на превод или, пак, мислат дека токму во тоа име, онакво какво што е, се одразува начин на мислење кој треба да опстане? Но, засега, раскажувачот нè остава без

1 Се работи за алофон, т.е. изговорна варијанта на фонема, односно глас, во зависност од местоположбата или соседните гласови, во случајов обусловен од местоположбата на /h/ и /w/. Конкретниот алофон се нарекува безгласен лабиовеларен фрикатив и алофонски се бележи /m/, а фонемски /hw/, односно поблиску е до македонскиот глас *x*.

одговори на прашањава, немоќни да го дофатиме значењето на тоа x што треба да биде чујно.

Немоќни сме онолку колку што сме немоќни да преведеме и еден друг збор, кој слично игра со чујното и со нечујното: зборот на Дерида, зборот *différance* (диферанс). Тоа е неологизам кој Дерида го исковал во истоимениот есеј „*Différance*“ во 1982 година. Еве што во *Современи теории на преведувањето*² вели Едвин Генцлер за зборов:

’Изведен е од латинскиот глагол *differe*, кој значи и *одложува* (што упатува на временски хоризонт) и *разликува* (што упатува на просторен хоризонт). Но, наместо да се придржува кон граматичките правила на зборообразувањето, Дерида му сменил една буква. Промената е нечујна, зашто зборот се изговара исто како и очекуваното *différence*, но графички го тера читателот да мисли на нечујното, при што со непостоен глас пробива во потсвеста на читателот. Но, она што Дерида го прави не е само промена на буква за чисто формалистички ефект на очуденост. Зборот потсетува и на глаголската именка изведена од сегашниот партицип *différant*, која не постои во денешниот француски јазик. Така, тој лоцира непоим меѓу глагол и непостојна именка, што укажува на глагол/именка помеѓу подмет и предмет, нешто што се загубило (или потиснало) при развојот на јазикот’ (Genzler 1993: 158-159).

Значи, и кај Дерида и во мојов китословски пример се гледа зафаќање со зборот и со привилегијата на именувањето. Го искористив урокот и укорот од Хаклет за да начнам некои од прашањата што четири века по него ги расправа Дерида во есејот „Кулите вавилонски“ (*Des Tours de Babel*)³, во своето

2 Genzler, Edwin, *Contemporary Translation Theories*. London and New York: Routledge, 1993. 158-159.

3 Derrida, Jacques. „Des Tours de Babel“ in *Deference in Translation*, Trans. and Ed. Joseph F. Graham (Ithaca and London: Cornell University Press, 1985).

читање или, како што вели и самиот, преведување на есејот „Задачата на преведувачот“ (*Die Aufgabe des Übersetzers*) од Валтер Бенјамин, кој е во средиштето на неговиот оглед. Оттука, се загатнаа темите за преводот наспроти значењето и пораките, за зборот, за етимологијата, за испреплетеноста на јазиците и нивното меѓусебно општење, за слоевитоста на јазиците, за вистината, односно верноста, за задачата на оној кому му се паднало да преведува.

Традиционално, за преводот се зборува во смисла на линеарна хронологија, на прашањето дали преводот е изведен од оригиналот, и се зема здраво за готово дека оригиналот му претходи на преводот итн., па и Валтер Бенјамин, и Жак Дерида, и Филип Е. Луис, и Ричард Метјуз, и Драги Михајловски одговараат со потпрашања кои ја разликуваат првичноста на оригиналот како извесно извориште. Но, за да дојдам до нивните потпрашања и потраги по одговори, ќе го поставам потпрашањето малку поинаку: дали оригиналот е постар од преводот? На прв поглед одговорот би бил потврден, зашто, според традиционалната хронологија, тој таканаречен оригинал настанал порано. Но, може да прашаме дали мајка ми и татко ми се постари од мене или, пак, јас сум постар од нив? Ако се загледаме во нас тројцата како дел од човечкиот род кој почнал одамна како зародок, тогаш ќе видиме дека во мене човештвото е постаро отколку во нив двајцата и во сите наши предци, па така и јас сум постар од нив. Зашто јас знам дека нашите предци се родиле и дека биле, иако се неопипливи, а тие само знаеле дека јас сум можност, дека има можност да се родам, се стремеле еден ден да се родам и во нив била можноста еден ден да бидам, како ветување. Еве ни призивок од зборовите на Блаже Конески: „Ги нема/значи - биле/Па тоа не е лоша тема!/И јас сум бил/штом ќе ме снима?“ (Конески 1988: 59) Тој зародок на човештвото, стареејќи низ поколенијата, зреел и зрее и во мојот син, во кого тоа човештво е уште постаро отколку во мене. Тука не се зборува за живот по смртта на некој од

предците, некаков задгробен живот или живот *post mortem*, туку за живот кој трае и продолжува, сега низ друго средство. Така и преводот, хронолошки настанат подоцна, во огромното множество текстови е, всушност, постар од оригиналот. Не случајно деконструкцијата инсистира на многунасочно движење по просторните и временските оски, како Дерида во споменатиот збор *différance*, каде што традиционалниот концепт на оригинал не може да се одржи.

Многустраната хронологија што ја нуди деконструкцијата ја разбива затвореноста на текстот како свршен чин. Напротив, за неа тој е отворен и комуницира со други текстови, создадени и што допрва ќе се создаваат. Но, тој е и многу поотворен. Метафората на зреењето и стареењето не е случајно поврзана со растителната метафора на Бенјамин за единството што содржината и јазикот ја сочинуваат во оригиналот како плодот и неговата лушпа.

„Ова јадро најдобро се дефинира како елемент неподатлив за превод. Дури и кога сета површинска содржина е извадена и пренесена, останува недопирливо она јадро кон кое е насочена работата на добриот преведувач. За разлика од зборовите на оригиналот, тоа не може да се преведе, бидејќи односот помеѓу содржината и јазикот е сосема различен во оригиналот и во преводот. Додека содржината и јазикот сочинуваат извесно единство во оригиналот, како плодот и неговата лушпа, јазикот на преводот ја обвива својата содржина како кралска наметка со богати дипли“ (Бенјамин 2008: 230).

За да се разбере што значат поимите семејство и живот, вели Дерида толкувајќи го Валтера Бенјамин, треба да се тргне од поимите јазик и поживот⁴ (Derrida 1985: 178). Тоа ќе

4 Кованката *поживот* е надоврзување на преводното решение *послеживот* на Драги Михајловски. Сф. Бенјамин, Валтер, „Задачата на преведувачот“ во *Под Вавилон* (Скопје: Каприкорнус, 2008) стр. 223-237, и Дерида, Жак (1996)

покаже што е преводот и што обезбедува тој, а оттука произлегува и тешката и одговорна задача на преведувачот: ни помалку ни повеќе, да осигура опстанок на јазикот, а со тоа и опстанок на животот (Genzler 1993: 164). Тука ‘опстанок’ треба да се разбере како ‘продолжение на животот’ (*fortleben* кај Бенјамин). Дерида се надоврзува на Бенјамина, кој, пак, се занимава со задачата на преведувачот токму во тој контекст на животот и поживотот, а не со задачата на преводот.

За разлика од поимот ‘преживување’, кој укажува дека делото живее подолго, поимот ‘поживот’ укажува дека делото живее повеќе и подобро, пошироко и посилно отколку што му овозможувале средствата со кои располагал неговиот автор (Derrida 1985: 179). Значи, не се работи за едноставен опстанок на делото, или на телото, како што ниту детето за кое зборувавме пред малку не претставува биолошки опстанок на ниту еден од своите родители. Дерида, на иста линија со Бенјамин, вели дека преводот е како детето на своите родители кое не е ниту слика и прилика, ниту копија, ниту метафора на своите родители; тоа е повеќе од само производ кој подлежи на законот на репродукција; има моќ да зборува самостојно и на поинаков начин. Неговото „семе ќе потера историја и раст“ (Derrida 1985: 191). Единствената врска што преостанува е врската на детето со животот. Така и единствената врска што му преостанува на преводот е врската со јазикот, со неговиот живот, односно поживотот на оригиналот.

„Кулите вавилонски“, превод од англиски на Драги Михајловски во *Lettre Internationale* 3. Кај Бенјамин стои *Überleben*, а кај Дерида *survie*. Греам, преведувачот на *Des Tours de Babel*, во својата белешка кон преводот вели дека за да го долови овој концепт, морал да „мами“ со адаптацијата *sur-vival* (Derrida 1985: 206). Преводните решенија што ги користиме за поимите на Бенјамин и на Дерида се потпираат врз преводите на Драги Михајловски од 1993 и 2008 година, а кованката *поживот* ја предложи проф. д-р Симон Саздов при лектурирањето на овој текст. Сметам дека е одлично решение, бидејќи со новообразуваниот збор се опфаќаат двата аспекта на поимот *Überleben*, односно дека преводот живее повеќе и подобро (поживот како послеживот и како од живот поживот), за што ќе се расправа понатаму.

Преведувачот се стреми да го допре недопирливото, вели Дерида, односно да овозможи јазикот на преводот да се допре, како тангентата што ја допира кружницата во бескрајно мала точка, со јазикот на оригиналот од кој сме ги извадиле сите соопштливи пораки (Бенјамин 2008: 235). Гледаме дека поимите 'живот' и 'семејство' веќе не се однесуваат на поединечното, туку функционираат во еден поширок контекст. Тоа ветување да се создаде дете најавува:

„кралство кое истовремено е 'и ветено и забрането, во кое јазиците ќе се помират и остварат'. Ова е највавилонски призвук во анализата на светото писмо..... Царството никогаш не се досегнува, допира и зачекорува. Има нешто недопирливо и во таа смисла помирувањето е само ветено. Но, ветувањето не е ништожно, него не го обележува она што му недостига за да се исполни. Како ветување, преводот веќе е настан и решавачки потпис на договор. Дали ќе се испочитува или не, не е пречка за обврска и за завештание во записот. Преводот што успева, што успева да вети помирување, да зборува за него, да го пожелва или да го направи пожелно - таквиот превод е редок и бележит настан!“ (Derrida 1985: 191).

За да ги илустрира животот и сродноста на јазиците, односно можноста преку преводот да се оствари воцеление или помирување во јазикот, Дерида најпрвин се осврнува на приказната за Вавилонската кула и збрката што Бог ја создал збркувајќи им ги јазиците на луѓето, сакајќи да им го осуети потфатот да дојдат до него и да го спознаат. Тој зборува за името Вавил (Вавилон), лично име, кое стои надвор од јазикот, не му припаѓа како што му припаѓа зборот, кое е непреводливо, но истовремено е многузначно, збрка што никогаш не се затвора, а истовремено и моли за превод и го забранува (Derrida 1985: 165). Тоа е име, вели - потсетувајќи на Волтеровото чудење - кое значи и 'татко' (Ba) и 'бог' (вил), но и 'збрка'. Оттука, во тоа лично име кое е непреводливо се напластиле приказни,

но исто така функционира и како именка. Значи, приказни се напластиле и во зборот. Излегува дека и зборот нема некое опипливо едно изворно значење кое еднаш засекогаш ќе го сместиме во некое чекмеце. Можеме да зборуваме само за приказни, митови, односно за наротив во зборот. Трагајќи низ тие приказни во зборот, навлегуваме во неговата етимологија и ќе заклучиме дека јазиците се сродни, „но сродни во смисла која веќе не се врзува со историската лингвистика од деветнаесеттиот век, иако не ѝ е сосема туѓа“ (Derrida 1985: 176). Значи, веќе не се занимаваме само со прашањето дали зборот ќерка и англискиот *daughter* (дотер) се сродни бидејќи етимолошкиот корен на македонскиот збор е д’штерја, па со фонетско-морфолошки промени се свел на својот денешен облик, туку зборуваме за сродност во нешто друго, нешто што и Бенјамин и Дерида го викаат чист јазик (*Reine Sprache*), односно во она што ги прави „да бидат јазик“ (Derrida 1985: 201), или, да речеме, нивната јазичност.

Чистиот јазик е „јазик ослободен од привидот на значењето, нешто како чиста форма ‘којашто повеќе не значи и не изразува ништо, туку само е, како безизразниот и креативен Збор.’“ (Михајловски 2008: 44) Она што јазикот го прави поединечен јазик, вели, е тоа што тој има свој начин на намислување. Во секој јазик постои јаз или расчекор помеѓу намисленото (она што треба да е означено, кај Бенјамин *Das Gemeinte*) и начинот на намислата (кај Бенјамин *Art des Meinens*). Зборот, како што рековме, во себе содржи приказни и содржи можност тие приказни да се пројават, но таа можност никогаш не се остварува во целост во текстот. „Секој поединечен јазик има своја намисла и сета надисториска сродност на јазиците лежи во таа намисла што го потврдува секој јазик како целина меѓутоа, тоа е намисла што ниеден јазик сам по себе не може да ја достигне, туку се остварува само преку целостта на сите јазички намисли што меѓусебно се дополнуваат: чистиот јазик“ (Михајловски 2008: 43). Таа многузначност и потенцијалност на зборот во текстот налага превод. Оригиналот како текст